

**DİL VE EDEBİYAT ÖĞRETİMİNDE SÖYLEM:
ÖMER SEYFETTİN'İN İLK CİNAYET HİKÂYESİ ÖRNEĞİ¹**

Arş. Gör. Canan Nimet MERT DURAN²

ÖZET

Dünyada yaşanan ekonomik, sosyolojik, felsefi, psikolojik vb. gelişmeler ve değişmeler kuşkusuz farklı alanlarda da kendini gösterecektir. Bu alanların başında ise dil gelmektedir. Dil öğretiminde değişik dönemlerde yaşanan değişmelerle farklı yöntemler kullanılmıştır. Dilbilimin ortaya çıkmasıyla dil, bilimsel bir boyut kazanmış ve incelemeler daha ciddi boyutlarda olmuştur. Geleneksel olarak dilin tanımına bakıldığında dilin diğer özelliklerinin arka planda bırakılıp sadece iletişim aracı olması üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Hâlbuki dilin sadece iletişim işlevi yoktur. Dil; duyulan seslerin dışında yüz ifadelerini, duruşu, toplumsal konumu, statüyü, vurguyu ve tonlamayı da kapsar. Tüm bu unsurlar sözceyi oluşturur ve söylemi belirler. Söylem çalışmaları, işlevsel dil öğretimini dilbilgisi kurallarının ilerisine taşıyarak değerleri kavratıp dilin farklı işlevlerini temele alır. Bunun için söylem destekli Türkçe öğretimini uygulanması gerekmektedir. Söylem kimin, kime, neyi, ne amaçla, nerede söylediğinin “nasıl” söylediğiyle ilgilenmektedir. Konuşurken sözcüklerde yapılan vurgular veyahut yazılı metinde eki işlevine uygun olarak seslendirmek anlamı bütünüyle etkileyen faktörlerdir. Dil bir sistem olarak ele alınarak biçim ve anlam birbirinden ayrı tutulmamalıdır. Öğrencilere “Şu şöyledir, çünkü kural bu.” demek yerine sistem içinde yer verilen her birimin bilinçli bir seçimle kullanıldığı belirtilmeli, bu seçimlerin birer görevi olduğu söylenmeli, görevleri sezdirme yöntemiyle çözümlenerek öğrencilere buldurulmalıdır. Bu çalışmada Ömer Seyfettin'in İlk Cinayet hikâyesi incelenmiş ve dilin işlevsel boyutu açığa çıkarılarak dilin değişik kullanımlarının sezdirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Söylem, Dilbilim, Ömer Seyfettin, İlk Cinayet, Türkçe Öğretimi

¹ Bu Makale 21-23 Ekim 2017 tarihleri arasında Antalya'da düzenlenen ASEAD II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan bildiriden geliştirilmiştir.

² Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı,
canan.nimet.mert@gmail.com

GİRİŞ

Dil düşüncenin biçimlenmiş halidir ve dil öğrenmek demek düşünmeyi öğrenmek demektir. Konuşulan veyahut aktarılan dil kendi içinde anlam barındırır. Bu anlam da beraberinde değeri getirir. Bireyler başlangıçtaki soyut düşünceyi dil yardımıyla biçime dönüştürür.

Dünyada yaşanan ekonomik, sosyolojik, felsefi, psikolojik vs. alanlarda yaşanan gelişmeler ve değişimler kuşkusuz farklı alanlarda kendini gösterecektir. Bu alanların başında ise dil gelmektedir. Dil öğretiminde değişik dönemlerde yaşanan değişimlerle farklı yöntemler kullanılmıştır. Dilbilimin ortaya çıkmasıyla dil, bilimsel bir boyut kazanmış ve incelemeler daha ciddi boyutlarda olmuştur. Özellikle 1965'ten sonra işlevsel dilbilimin ağırlık kazanmasıyla dilin daha çok iletişimsel boyutu üzerinde durulmuştur. İletişim sektöründe yaşanan gelişmelerle birlikte(bilgisayarların hayatımıza girmesi) dilin niteliğinden çok dilin değişkenleri, dilin ne işe yaradığı, iletişimin nasıl sağlandığına dair sorular ön plana çıkmıştır.

Günümüzde birçok kişiden “Sen beni yanlış anladın.” “Ben öyle demek istemedim.” gibi ifadeler duyulmaktadır. Bunun nedenlerinden biri dil kuralları bilinse bile kendimize ait sözce oluşturamama ve dili sadece kurallardan ibaret sayıp o kuralların ötesinde var olan dilsel birimleri hiçe saymaktır. Dilden yola çıkarak dili anlama çalışmaları, söylemi de beraberinde getirmiştir.

“Söylem çözümlemesi dilbilimcilerin son otuz yıldır üzerinde önemle durdukları bir konudur. Bu yolla tümceden metne ve iletişim edimine ulaşmak amaçlanmaktadır. Dilin değişik kesitleri, dil kullanım bağlamı, dilin amaçlı, işlevsel kullanımı, yapı-işlev bağıntısı, iletişimde bulunan kişilerin konumları ve rolleri, iletişimin anlaşılmasında dünya bilgisinin önemi gibi konular söylem çalışmalarında başlıca inceleme alanlarıdır.” (Kocaman, 1998)

Söylem analizi, farklılıkları keşfeder ve bir söylem içinde dönüşen, değişime uğrayan, mübadele edilen bilgi yapılarını incelemeye alır (Sözen, 1999).

Söylem çalışmalarının en önemli özelliği dil çalışmalarında *bağlamı* önemsemesidir(Kocaman, 1988). Bağlam, genel itibariyle çerçeve anlamında kullanılmaktadır. Bu çerçeveden kasıt dil içi ve dil dışı öğelerdir. Sözcük, tümce, metin, söylem hepsi dil birimidir ve bağlamın unsurlarıdır. Konuşma sözcüsünün içinde geçtiği metin, sözceyi kimin, nerede, ne amaçla, kime karşı kullandığı (konuşanların birbirlerine karşı konumları), konuşma eyleminin toplumsal anlamı vb. bu sözcenin bağlamını oluşturur(Kocaman, 1988).

Dil denilince akla sadece konuşma becerisi gelmemelidir. Dil; duyulan seslerin dışında yüz ifadelerini, duruşu, toplumsal konumu, statüyü, vurguyu ve tonlamayı da kapsar. Tüm bu unsurlar sözceyi oluşturur ve söylemi belirler. Bu yüzden sadece görüneni almak demek anlamı kaçırmak demektir.

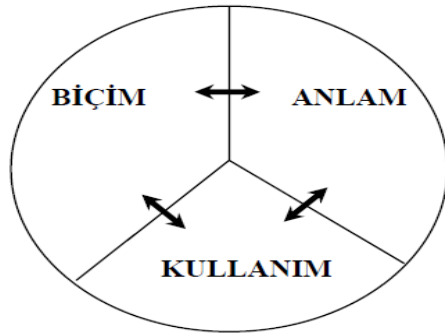
Türkçe öğretiminde gözden kaçırılan noktalardan biri dili sadece kurallar yığımından ibaret görmektir. Bu sebeple bireyler her ne kadar Türkçeyi bildiklerini söyleseler de sınav sonuçları ve iletişim ortamları göstermektedir ki Türkçeyi bilmiyor, kullanamıyor ve anlayamıyoruz. Türkçe olarak aynı sözcük ve eklerle kurulan bir cümle kullanıldığı yere, kullanan kişiye, alıcının konumuna, dile getirildiği ortama göre farklı anlamlara

gelebilmektedir. Özellikle söylemin bu bileşenlerini göz ardı edildiğinde “yanlış anla(şıl)ma” kaçınılmaz olmaktadır.

Eğitim-öğretim açısından bakıldığında Türkçe öğretmenlerinin yapması gereken ilk şey dili en baştan tanımlamak olmalıdır. Geleneksel olarak dilin tanımına bakıldığında dilin sadece iletişim aracına indirildiği ve diğer işlevlerinin arka planda bırakıldığı görülmektedir. Hâlbuki dilin sadece iletişim işlevi yoktur. Yapılması gereken dilin işlevsel boyutunun açığa çıkarılarak dilin değişik kullanımlarının sezdirilmesidir. Bunun için söylem destekli Türkçe öğretiminin uygulanması gerekmektedir.

Özellikle yanlış bir inanış olarak Türkçe ve edebiyat dersleri birbirinden ayrı tutulmaktadır. Hâlbuki elinizde edebi metinler olmadan Türkçeyi öğretmek imkânsızdır. Bundan dolayı Türkçe öğretiminde metin seçimi çok önemlidir. Seçilen metnin anlaşılabilirliği ve amacına uygun olarak irdelenebilmesi için söylem çalışmalarından faydalanmak bir ihtiyaçtır. Söylem çalışmaları, işlevsel dil öğretimini dilbilgisi kurallarının ilerisine taşıyarak değerleri kavratmalı ve dilin farklı işlevlerini temele almalıdır. Dilin değişik kesitleri, dil kullanım bağlamı, dilin amaçlı ve işlevsel kullanımı, yapı-işlev bağıntısı, iletişimde bulunan kişilerin konumları ve rolleri, iletişimin anlaşılmasında dünya bilgisinin önemi gibi konular söylemin alanı olarak Türkçe öğretiminin temellendirilmesinde önemli unsurlardır.

Şekil 1: Üç boyutlu dilbilgisi şeması (Larsen-Freeman 2001: 252)

Herhangi bir dilbilgisel yapının üç boyutu olduğunu vurgulayan bu şemada, biçim bölümü bir dilbilgisel yapının nasıl biçimlendiğini, nasıl sesletildiğini, nasıl yazıldığını, dildeki diğer yapılarla nasıl etkileşimde olduğunu, ANLAM bölümü dilbilgisel yapının ne anlama geldiğini, KULLANIM bölümü ise dilbilgisel yapının hangi bağlam(lar)da kim(ler) tarafından nere(ler)de kullanıldığını ve bu bağlamlara yönelik önvarsayımları göstermektedir. Şemadaki bölümler arasındaki oklar (↔) ise bölümlerin birbirleriyle sıkı bir ilişki ve etkileşim içinde olduklarını, bir bölümdeki değişimin diğer bölümleri de etkileyeceğini göstermektedir. Şemanın pasta diyagram şeklinde oluşturulması ise bölümler arasında hiyerarşik bir ilişki olmadığını her üç bölümün de dilbilgisi-iletişim köprüsü için aynı derecede önem taşıdığını göstermektedir (Larsen-Freeman 2001'den akt; Cem, 2008).

Türkçe öğretmenlerinden öncelikle öğrencilerinde bir dil bilinci oluşturmaları, onlara dil konusunda olumlu tutum ve davranışlar kazandırmaları, okuma alışkanlığı ile düşünebilme ve düşündüklerini yazılı ve/veya sözlü olarak ifade edebilme becerisi kazandırmaları beklenmektedir(Börekçi, 2009). Bu beklenti doğrultusunda Türkçe öğretiminde edebiyatımıza ait en güzel eserler seçilerek öğrencilere dil bilinci aşılanmalıdır. Türkçe öğretimi kural ezberletmekten çıkmalı ve uygulamaya yönelmelidir.

Türkçe öğretmenlerinin metinsellik koşullarını kavramış, yazınsal okuma becerisi kazanmış olması, bir metni okurken yeniden üretebilmesi son derece önemlidir. Bu amaçla Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'nda Yazılı Anlatım 1-2 dersleri bulunmaktadır. Bu derslerin öğretim elemanları tarafından dilbilimsel yollarla daha doğrusu metinbilimsel yollarla adaylara gösterilmesi ve uygulanması gerekmektedir. “*son yıllarda metindilbilim ve söz eylem çalınmalarındaki gelişmeler dil öğretimini tümce düzeyiyle sınırlamanın yetersizliğini göstermiş, bağdaşıklık, metinsellik, bilgisellik gibi kavramların dil öğretimine yansıtılması gerektiğini ortaya çıkarmıştır.*” (Kocaman, 2006'dan aktaran; Börekçi, 2009).

Türkçe öğretmenlerine sözel olarak kendilerini ifade etme ve anlatma becerisi kazandırabilmek amacıyla da Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'nda Sözlü Anlatım 1-2 dersleri bulunmaktadır. İçerik olarak vurgu, tonlama, durak gibi iletişimin önemli unsurlarının öneminin kavratılmasını hedefleyen bu derste “söylem”in dersle ne denli iç içe olduğu kendini göstermektedir. Çünkü söylem kimin, kime, neyi, ne amaçla, nerede ve “nasıl” söylediğiyle ilgilenmektedir. Kuşkusuz konuşurken sözcüklerde yapılan vurgular veyahut yazılı metinde eki işlevine uygun olarak seslendirmek anlamı bütünüyle etkileyen faktörlerdir.

Dil bir sistem olarak ele alınmalı ve biçim ve anlam birbirinden ayrı tutulmamalıdır. Öğrencilere “Şu şöyledir, çünkü kural bu.” demek yerine sistem içinde yer verilen her birimin bilinçli bir seçimle kullanıldığı belirtilmeli, bu seçimlerin hepsinin birer görevi olduğu söylenmeli, görevleri ise sezdirme yöntemiyle çözümlenerek öğrencilere buldurulmalıdır. Böylece öğrenciler kalıplardan sıyrılarak analitik düşünmeyi öğrenebilecektir.

Söylem= biçim+ anlam+psikolojik yönlendirici

Şeklinde formüllendirebileceğimiz söylemde uyarana verilen tepki önemlidir. Çünkü söylemi çözümlenebilmek için uyararı bilmek/anlamak gerekir.

Bir metin, dilyetisiyle oluşturulmuş bir yapıysa, bu yapıdaki birimler arasında da kurallı ilişkiler demeti söz konusudur. İncelenen metin, doğal dille (sözelimi Türkçe ile) üretilmişse, bu metinde sözcükler sözcüklerle, tümceler tümcelerle, bütün bunları kapsayan ya da aşan sözcükler de sözcüklerle bağlantı içindedir. Bir metni gerçekleşme aşamasına ulaştığını gösteren bu tür bağlantılar düzenini *söylem* diye adlandırırsak, bu söylemi okumak, yani çözümlenmek de söylemsel birimleri ve birim öbekleri(sözcükler) arasındaki bağlantıları izlemek demektir. Bir metnin, dilsel boyutta söylediği şeyin dışında da bir şeyler belirttiğini düşünürsek, bu bağlantıların salt dilbilgisi (ya da dilbilim) boyutundan kalkılarak değil de *retorik* boyutu da aşarak değerlendirileceğini unutmamak gerekir(Rıfat, 2011, s.37)

Yukarıda anlatılan bilgilerden hareketle Ömer Seyfettin'in İlk Cinayet hikâyesini ele alınacaktır.

1) Başlık Üzerine

Okuyucu ile metni buluşturan ilk bölüm başlıktır. Metnin içeriğine dair bilgi ve okuyucuda metne karşı okuma isteği başlığın seçimiyle doğru orantılıdır.

Ayrıntıların yer almadığı başlıkta metnin çarpıcı ve yoğun bir ön gösterimi vardır. Başlık, metnin anlamı ile ilgili bilgilerin ilk gösterildiği metnin tümünün yansıtıcı bir biçimde kurgulanması gereken yerdir (Gülensoy, 2009: 268; Günay, 2013: 59).

Metnin başlığı İlk Cinayet olarak seçilmiştir. “ilk” ve “cinayet” göstergeleri başlık için işlevsel olarak seçilmiştir. İki sözcükten oluşan bu yapı okuyucuda hikâyenin içeriğine dair bir merak uyandırmaktadır. Metnin başlığından hareketle okur bir cinayet itirafına şahit olacaktır. Fakat başlıkta dikkat çeken nokta “ilk” göstergesidir. Bir şeyin ilk olması bunun devamının olduğu manasına gelmektedir. Yapılan eylem veya eldeki olgu, bir zincirin halkasıdır artık. Okuyucu sadece başlıktan hareketle bu cinayetin bir defaya mahsus olmadığını sezecek ve metnin devamını okuma merakında olacaktır. Cinayet göstergesi ise yapılan bu eylemin bilinçli bir şekilde yapıldığını bize anlatmakta ve yazarın, sonradan arkası gelecek bilinçli seçimlerle hikâyesini kurgulayacağını okuyucuya sezdirmektedir.

Hikâyede bahsi geçen anı yazarın çocukluk zamanına, dört yaşındaki haline, ait. Yazar okuyucu hikâyeyi okuduktan sonra aslında onlara şu mesajı vermek istemektedir: “Yaşınız kaç olursa olsun bilinçli olarak yaptığınız tüm eylemlerin sorumluluğu size aittir.”

Göstergelerden hareketle metni anlamlandırma çabasına giren okur, daha başlığı okur okumaz metni çözümlenmeye ve anlamaya dair önemli bir adımı atmış olacaktır. Unutulmamalıdır ki her metin yazarın/şairin bilinçli seçimlerinden oluşmaktadır. Okuyucunun görevi metindeki göstergeleri doğru tespit edip çözümlenerek anlamlandırmaktır. Bu şekilde okuyucuyla “değer”ini bulan metin, dil bilinci edinmede önemli bir görevi üstlenir.

Bu bilgilerden hareketle başlığın başarılı bir şekilde oluşturulduğu görülmektedir. Başlıktan hareketle okur, sonradan yenilerinin ekleneceği cinayetten haberdardır. Başlığın işlevi içerik hakkında haber vermekle sınırlı değildir. Başlıktan “ne”yin anlatılacağını sezinleyen okurun ilgisi artık bunun “nasıl ve niçin” sorusu üzerinde yoğunlaşmıştır.

2) –yor Ekinin Kullanımı Üzerine

Türkçe dersinde –yor denildiğinde akla gelen ilk şey “şimdiki zaman eki” olduğudur. Fakat bir eki tek bir görev ile tanımlamak ne kadar doğrudur?

İlk Cinayet’te otuzlu yaşlarda olan bir adamın dört yaşındayken başından geçen olayı hatırlayarak onu nakletmesi söz konusudur. Kahramanın anısını anlatırken yani geçmiş zamanda olan bir olayı aktarırken şimdiki zaman ekiyle anlatması öğrencilere nasıl açıklanabilir? Burada Türkçe öğretmene düşen görev –yor ekinin kahraman tarafından neden tercih edildiğini ve bu tercihin nedeninin neler olabileceğini öğrencilere sezdirmektir. Böylelikle öğrenci, ekin sadece basit bir ek olarak orada yer almadığının onun belli bir işlev için tercih edildiğinin farkına varacaktır.

-Annem, yanındaki çok sarı saçlı, genç bir hanımla gülüşerek konuşuyor, cigara içiyorlar.

Ben yine istiyorum. Annem şemsiyesiyle bu gölgenin altına vuruyor.

- Anne, ben kuşu isterim! diye tutturuyorum.

-«Ah insafsız!» diye bana yine acı acı bakıyor. Daha beter ağlıyorum. O kadar ağlıyorum ki... Beni artık susturamıyorlar. Ne vakit, nerede, nasıl sustuğumu bugün hatırlayamıyorum. Sanki sonsuza kadar ağlıyorum.

Yukarıda hikâyeden cümlelere yer verilmiştir. Görülmektedir ki yazar burada şimdiki zamanda olan bir durumdan değil geçmişte yaşadığı bir anıdan bahsediyor. Buradan öğrenci “Yazar, yaşadığı olaydan o kadar etkilenmiştir ki aradan otuz yıl geçse bile olayın izleri halen devam etmekte ve olay yazarı etkilemektedir.” çıkarımına ulaşabilmelidir. “Sanki sonsuza kadar ağlıyorum.” cümlesinde yazar niyetini açıkça belli ederek bu ağlayışın sonsuza kadar devam edeceğinin sinyallerini veriyor Burada yazar geçmişte yaşadığı bu vicdan azabının hala devam ettiğini okurlara aktarmak için bilinçli olarak zaman eki olarak –yor u kullanmıştır denilebilir. Bundan hareketle hikâyede -yor eki nedenlidir, işlevseldir, sürekliliğe işaret eder.

Yazarda derin izler bırakan olayın anlatılmaya başlandığı ikinci paragraftan sonuç bölümünü oluşturan son iki paragrafa kadar kullanılan eylem zamanları, karşılıklı konuşmaların –di’li geçmiş zaman kullanılarak birebir aktarıldığı tümceler hariç, –yor şimdiki zaman ardılı kullanılarak aktarılmışsa da bir *biterlik* söz konusudur. Anlatıyı çözümlerken bir eylemin bitmişliği ya da devam etmesi anlatıdaki bir olayın anlaşılması için bir anahtar niteliğindedir(Torusdağ, 2013).

3) Anne Göstergesi ve Bayan-Kadın Tercih

Hikâyede *annem* göstergesi 17 defa geçmektedir. Çocuk açısından bakacak olursak anne çocuk için en güvenilir limandır. Fakat hikâyede yazarın cinayet diye adlandıracağı olay olmadan önce çocuk annesinin ilgisizliğinden şikayet etmekte ve onun ilgisini çekebilmek için dediklerinin tersini yapmaktadır. Yazarı güvenilir ana kucağından cinayete iten sebep de burada belirlemektedir.

-Annem, yanındaki çok sarı saçlı, genç bir hanımla gülüşerek konuşuyor, cigara içiyorlar. Annem cigarasını ince gümüş bir maşaya takmış. Ben bunu istiyorum.

- Al ama ağzına sürme! diyor.

-Annem, konuşurken mavi tüylü bir yelpazeyi yavaş yavaş sallıyor. Ben kucağından kayıyorum. Beni kollarımdan tutarak yanına oturtuyor. Gümüş maşacığın halkasına parmağımı takıyor, annem görmeden ucunu ağzıma sokuyor, dişlerimle ısırıyorum.

...Gümüş maşacığına bir ince cigara takıyor. Yanındaki hanımla yine dalıyor söze.

Ben o zaman gözlerimi anneme kaldırıyorum. Yanımdaki hanımla gülüşerek konuşuyorlar. Benimle ilgili değil. Sonra beyaz kuşun uzanan ince boynunu yavaşça elimle tutuyorum. Bütün gücümle sıkmağa başlıyorum.

Burada yazarın sürekli anne kelimesini kullanması ve onun ilgisizliğinden yakınan cümleler sarf etmesi boşuna değildir. Çünkü hikayenin sonunda da anlaşılacaktır ki yazarın hala o vicdan azabını çekmesinin nedeni “yaptığı bu cinayet” değil, annesinin onu “ah insafsız” diyerek azarlaması ve annesine yaşattığı bu utanma duygusudur.

Göze çarpan bir diğer husus ise yazarın annesinin yanındaki kişiye “bayan” derken güvertede yer alan diğer kişilerden “kadın” diye bahsetmesidir. Toplumumuzda “bayan” kelimesi daha çok saygı belirten bir ifade olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınların ad veya soyadlarının önüne getirilen saygı sözü olarak Türkçe Sözlük’te açıklaması yapılan bu kelimeyi yazarın seçmesi tesadüfi değildir. Çünkü en güvenilir liman olarak gördüğü annesinin yanındaki kişi diğerlerinden ona daha yakındır ve saygıyı hak eder.

Annem, yanındaki çok sarı saçlı, genç bir hanımla gülüşerek konuşuyor, cıgara içiyorlar.

Konuştuğu sarı saçlı hanımın çarşafı mavi...

Ama gölgede kımlı yok. Yine yanımdaki hanıma dönüyor

Annem alıyor elimden, öpüyor, sarı saçlı hanım da öpüyor, ben de öpüyorum.

Annemin elinden beyaz kuşun ölüsünü sarı saçlı hanım alıyor

Başka kadınlar da söze karışıyor. Karşımızda oturan şişman, yaşlı bir kadın cinayetimi bildiriyor

Öteki kadınlar da söze karışıyor, «Yaşamaz!» diyorlar.

Yazarın varlığını hissettiği bilinçlenme anının dört yaşı civarında olduğu, bir çocuğun kendini en emniyette hissettiği yer olarak bilinen anne kucağında, yıllarca devam edecek olan ilk sıkıntısını yaşadığını anlatmasından da yazarın annesine duyduğu bir 'güvensizlik' motifi çıkarımı söz konusudur. Annenin sigara içip sarı saçlı bir hanımla gülüşerek konuşmasının anlatıldığı üçüncü paragrafta, 'ilgisiz bir anne' motifi sezdirilmektedir.

4) Martı göstergesi

Çocuk	Martı
Evet, acaba dört yaşında var mıydım?	Yavru olacak mutlaka
Ben beyazlar giymiştim.	Bu, beyaz bir kuş...
Ben kucağımdan kayıyorum. Beni kollarımdan tutarak yanına oturtuyor.	Boynunu uzatarak çevresine bakmağa çalışıyor.
Ben o zaman gözlerimi anneme kaldırıyorum. Yanımdaki hanımla gülüşerek konuşuyorlar. Benimle ilgili değil.	Annem alıyor elimden, öpüyor, sarı saçlı hanım da öpüyor...
Ne hain çocuk...«Ah insafsız!»	Zavallıcık...

Yazarın hikâyede söylem belirleyici olarak seçtiği bir diğer gösterge ise martıdır. Bir deniz kuşu olan martı, yaşamını sürdürmek için deniz yüzeyinden elde ettiği yiyeceklerle beslenmektedir. Fakat hikâyenin geçtiği İstanbul başta olmak üzere martılar insan elinden beslenmeye başlamıştır. Bazı kaynaklarda özgürlüğün simgesi olarak anılan martı aslında insanla deniz arasındaki özgürlüktür. Özellikle kıyılarda görülen bu kuşlar insana bağımlı hale gelmiştir tıpkı bir çocuğun annesine bağımlı olması gibi. Yazarın seçtiği göstergeler de bunu kanıtlamaktadır. Yukarıda verilen tabloda çocuk ve martı göstergesine yüklenen özellikler yer almaktadır. Tablo dikkatle incelendiğinde küçük çocuğun aslında kendini kuşun yerine koyarak ilgiyi üzerine çekmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Kahraman annesine güvenle bağlanmak ister fakat annesinin tavrı ilgisizdir. Çocuk yavru kuşa gösterilen bu sevgi, şefkat ve ilginin kendisine de gösterilmesini istemektedir. Çünkü nasıl ki martının yaşamını sürdürebilmesi için insanlara ihtiyacı varsa çocuğun da annesinin şefkatine ihtiyacı vardır. Bu canlılarda görülen içgüdüsel bir durumdur. Dolayısıyla yazarın seçtiği hiçbir gösterge sebepsiz değildir. Öğretmenlere düşen görev öğrencilere bu göstergeleri tespit ettirmek ve öğrencilerin bu göstergeler üzerinde düşünüp işlevini fark etmesini sağlamaktır.

SONUÇ

Dil, edebiyat ve Türkçe öğretiminde belirlenen kazanımlara, hedeflere ulaşılacak isteniyorsa dile bir bilim olarak bakmak ve dil öğretimini bilimsel temellere dayandırmak gerekmektedir. Amaç öğrencilere dil bilinci aşılacak, dil zevki kazandırmak, kendini iyi ifade edebilen bireyler yetiştirmek, öğrencilerin anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmek ise yapılması gereken dili ve edebiyatı birbirinden ayrı tutmadan bir program içinde yapılandırarak öğrencilere sunmaktır. Böylelikle öğrenciler dilimizin güzelliklerinin farkına vararak anlayan, anlamlandıran, anlatabilen bireyler olarak kendilerini yetiştirebilirler.

KAYNAKÇA

- AKSAN, D. (2009). Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- AYDEMİR, M. ve ERKAL, M. (2013). *Sanatsal Anlatımla Psikolojik Ve Eğitsel Mesajın Sunumu: "İlk Cinayet"*, **Turkish Studies** - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/6 Spring p. 69-81.
- BÖREKÇİ, M. (2009). *Türk Dili Edebiyatı Ve Türkçe Öğretmenlerinin Yetistirilmesi Surecinde dilbilim Ve Türkçe Öğretimi*, **Turkish Studies** International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/3 Spring.
- CEM, A. (2005). *Dilbilgisi Öğretiminde Biçim-Anlam-Kullanım Üçlüsü: Ders Malzemesi Hazırlama Ve Uygulama Önerisi*, Dil Dergisi Sayı 128, 7-26.
- ÇELİK, H , EKŞİ, H . (2013). Söylem Analizi. Eğitim Bilimleri Dergisi, 27 (27), 99-117. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/maruaebd/issue/365/2517>
- FİDAN, Ö. Dilbilgisi Öğretiminde Söylem dilbilgisi Yaklaşımı: Eski köye yeni adet mi, yoksa "Biz bunu zaten yapıyoruz" mu? TÖMER Dil Dergisi, sayı 128.
- GÜNAY, D. (2013). Söylem çözümlemesi. İstanbul: Papatya.
- KARAAĞAÇ, G. (2013). Dilbilimi terimleri sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KIRAN, Z. Ve KIRAN, A. (2002). Dilbilime giriş. (2. Baskı). Ankara: Seçkin.
- KOCAMAN, A. (1998). *"Söylem Çalışmaları ve Türkçe Öğretimi"*, Doğan Aksan Armağanı Ankara. (Yayına Haz. Kamile İmer-Leyla Subaşı Uzun) 101-106.
- RIFAT, M. (2011). *Homo Semioticus ve Genel Göstergibilim Sorunları*. İstanbul:YKY
- SEYFETTİN, Ö. (1998). Seçme hikayeler.İstanbul: Erdem Yayınları.
- SÖZEN, E. (1999). Söylem: belirsizlik, mübadele, bilgi, güç ve refleksivite. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- TORUSDAĞ, G. (2013). *Metindilbilime Genel Bir Bakış Ve Metindilbilimsel Bir Çözümleme Örneği Olarak Ömer Seyfettin'in 'İlk Cinayet'i*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24 Bahar, 54-87.
- YILMAZ, E. Ve TOPAL, Z. (2010). Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Çözümleme Yönteminin Uygulanması, TÜBAR-XXVII-/2010-Bahar, 775-788.